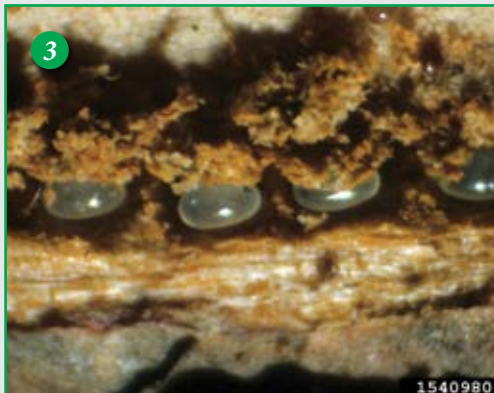

Iščemo karantenske in druge gozdu nevarne organizme Severnoameriški dvanajsterozobi podlubnik (*Ips calligraphus*)

Nina Šramel, Gozdarski inštitut Slovenije, (nina.sramel@gozdis.si)

Severnoameriški dvanajsterozobi podlubnik

LATINSKO IME

Ips calligraphus (Germar, 1824)

RAZŠIRJENOST

Severnoameriški dvanajsterozobi podlubnik izvira iz Severne in Srednje Amerike. Z uvozom lesa in semena iglavcev iz Amerike so ga leta 1956 vnesli na Filippine. V Evropi ga še niso našli.

GOSTITELJI

Severnoameriški dvanajsterozobi podlubnik je sekundarni škodljivec na iglavcih. Njegovi gostitelji so predstavniki družine borovk (Pinaceae), predvsem vrste *Pinus* spp. iz Severne in Srednje Amerike, npr. *Pinus taeda* (L.), *P. elliotii* (Engelm.), *P. echinata* (Mill.), *P. palustris* (Mill.), *P. rigida* (Mill.) in *P. ponderosa* (Dougl.). Pogost je tudi na zelenem (*P. strobus* (L.)) in rdečem boru (*P. sylvestris* (L.)), na Filipinih pa povzroča sušenje *P. kesiya* (Royle ex Gordon).

OPIS

Severnoameriški dvanajsterozobi podlubnik (Slika 1) je eden izmed večjih predstavnikov podlubnikov (Coleoptera: Curculionidae, Scolytinae). Odrasli osebki so dolgi od 4 do 6,5 mm, njihovo telo je cilindrično in enotne svetleče rumene, rjave ali črne barve. Kutikula je grobo punktirana in na zadnjem delu pokrov je na vsaki strani po šest zobcev, od katerih je tretji par največji. Rovni sistem (Slika 2) je v notranjem delu skorje. Sestavljen je iz kotilnice, ki jo izdolbe samček. Vanjo privabi 1 do 5 samice. Po oploditvi samice radialno na kotilnico izdolbejo 1 do 6 materinskih hodnikov, ki so dolgi od 14 cm do 38 cm. Na levi in desni strani materinskega hodnika so jajčne kamrice, kamor samice odložijo po eno jajčece. Le-ta (Slika 3) so podolgovata, biserno bela in v dolžino merijo 1 mm. Samičke lahko odložijo do sto jajčec, iz katerih se razvijejo ličinke, ki so bele barve z rumenorjavo glavo. Ličinke oblikujejo larvalne rovne sisteme, ki se med seboj ne prekrivajo in se širijo z rastjo ličinke. Stadij ličinke traja od 30 do 90 dni. Na koncu naredijo bubilnico, kjer se ličinka zabubi (Slika 4). Bube so voskasto bele, skoraj tolikšne kot odrasli osebki. Stadij bube traja od 3 do 30 dni, nato se iz njih izlevijo odrasli hrošči, ki se pregrežejo na površino. Severnoameriški dvanajsterozobi podlubnik prezimi v stadiju odraslega hrošča in ličinke v skorji gostitelja. Osebki zapustijo drevo med februarjem in junijem (temperatura nad 7 °C ali 10 °C). Najbolj aktivni so spomladi in v začetku poletja (od 20 °C do 45 °C). V eni sezoni se lahko razvijejo štiri ali več generacij hroščev.

ZNAČILNA ZNAMENJA (SIMPTOMI)

- podobni napadom evropskih predstavnikov rodu *Ips*
- rumenenje, rdečenje in prezgodno odpadanje iglic
- hiranje in sušenje iglavcev, predvsem borov
- okrogle vhodne in izhodne odprtine (2 mm)
- rovni sistemi v notranjem delu skorje
- odrasli hrošči
- modrikasta obarvanost lesa

VPLIV

Severnoameriški dvanajsterozobi podlubnik napada vrste iz družine borovk (Pinaceae), med katerimi so določene ekonomsko pomembne drevesne vrste. Po navadi napada negospodarske in pregoste borove sestoje. Izbira drevesa, debelejša od 10 cm in oslabela zaradi negativnih okoljskih dejavnikov (suša, napadi drugih vrst podlubnikov idr.). Napade tudi sveže posekana drevesa. Povzroča sušenje borovih sestojev, vendar je nevaren zlasti zaradi vnosa gliv (*Ophiostoma* spp.), ki povzročijo modrikasto obarvanje lesa in tako zmanjšajo njegovo ekonomsko vrednost. Vnos severnoameriškega dvanajsterozobega podlubnika na nova območja poteka v glavnem z mednarodno trgovino in premiki neobdelanega lesa iglavcev. Ustrezno gospodarjenje z gozdom je najučinkovitejši način za preprečevanje škode zaradi severnoameriškega dvanajsterozobega podlubnika v gozdovih.

MOŽNE ZAMENJAVE

Severnoameriškega dvanajsterozobega podlubnika je mogoče zamenjati s podobno velikimi domorodnimi vrstami podlubnikov. Odrasli osebki so zelo podobni hroščem dvanajsterozobega borovega lubadarja (*Ips sexdentatus*), ki je v povprečju večji (od 7 do 8 mm). Podobni so tudi hroščem osmerozobega smrekovega lubadarja (*Ips typographus*), vendar imajo slednji na vsaki strani pokrovke po štiri zobce in se v glavnem pojavljajo na smreki. Za zanesljivo razlikovanje med vrstami je potrebna morfološka analiza odraslih osebkov s pomočjo stereo mikroskopa.

DODATNE INFORMACIJE

- Portal o varstvu gozdov (www.zdravgozd.si)
- Portal Invazivke (www.invazivke.si)
- Gozdarski inštitut Slovenije (www.gozdis.si)

ČE OPAZITE OPISANE SIMPTOME ALI NAJDETE ŠKODLJIVCA,
obvestite Gozdarski inštitut Slovenije (Oddelek za varstvo gozdov) ali
o najdbi poročajte v spletnem portalu Invazivke oziroma z mobilno aplikacijo Invazivke.

Slika 1: Odrasel osek severnoameriškega dvanajsterozobega podlubnika (*Ips calligraphus*) (foto: David T. Almquist, Bugwood.org)

Slika 2: Rovni sistem severnoameriškega dvanajsterozobega podlubnika (*Ips calligraphus*) (foto: William M. Ciesla, Bugwood.org).

Slika 3: Jajčeca severnoameriškega dvanajsterozobega podlubnika (*Ips calligraphus*) (foto: Lacy L. Hyche, Bugwood.org)

Slika 4: Bube in bubilnica severnoameriškega dvanajsterozobega podlubnika (*Ips calligraphus*) (foto: Lacy L. Hyche, Bugwood.org)

Tisk in oblikovanje publikacije je izvedeno v okviru projekta LIFE ARTEMIS (LIFE15 GIE/SI/000770), ki ga sofinancirajo Evropska komisija v okviru finančnega mehanizma LIFE, Ministrstvo za okolje in prostor, Mestna občina Ljubljana in Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije. Priprava prispevka je bila izvedena v okviru projekta CRP Uporabnost ameriške dglazije in drugih tujerodnih drevesnih vrst pri obnovi gozdov s saditvijo in setvijo v Sloveniji (V4-1818).

